

Oplegvel Collegebesluit

Portefeuille mr. B. B. Schneiders
Auteur Dhr. WJM Huurdeman
Telefoon 0235113063 E-mail: wjmhuurdeman@haarlem.nl
CS/S&B Reg.nr. 2013/94533
Te kopiëren: 1
B & W-vergadering van 19 maart 2013

Onderwerp

Ontwikkeling functie Onderzoek en Statistiek

DOEL: Besluiten

Besluiten over de ontwikkeling van de organisatie is een bevoegdheid van het college.

B&W

1. Het college besluit :
  - de OenS-functie voor de organisatie en de stad te behouden
  - de OenS-functie in eigen huis te blijven uitvoeren, omdat in dat model het meest gericht gestuurd kan worden op de kennis die nodig is voor relevant beleid en omdat van uitbesteding van de functie geen financiële- of efficiencyvoordelen verwacht mogen worden.
  - bij de uitoefening van de OenS-functie de focus te richten op ondersteuning van het beleid (goede probleemanalyses, volgen van de resultaten van het beleid, evaluatie van beleid).
  - bij de uitoefening van de OenS-functie maximaal in te zetten op digitale middelen, zoals het Digipanel.
  - bij de uitoefening van de functie in te zetten op een verdere reductie van het aantal formatieplaatsen richting 5 tot 6 FTE (was 9,3, is nu 6,6, FTE).
2. Het besluit zal betrokken worden bij de uitwerking van de bezuinigingen.
3. Het besluit zal ter bespreking verzonden worden naar de commissie Bestuur.
4. De betrokkenen worden geïnformeerd.

Collegebesluit

Onderwerp: Ontwikkeling functie Onderzoek en Statistiek

Reg. Nummer: 2013/94533

1. Inleiding

De directe aanleiding voor deze notitie is een vraag vanuit de D66-fractie van de Haarlemse gemeenteraad, bij de behandeling van de begroting 2013, naar de functie en omvang van de afdeling Onderzoek en Statistiek. De burgemeester zegde toe met een notitie te komen en meldde daarbij dat binnen de Concernstaf al gekeken werd naar functie en omvang van de afdeling naar aanleiding van de bezuinigingsopgave.

Bijgaande notitie geeft een overzicht van de (inhoudelijke en financiële) ontwikkeling van de functie Onderzoek en Statistiek in Haarlem en in andere grote gemeenten. De functies van OenS worden op een rijtje gezet met daarbij de vraag wat de gevolgen zouden zijn bij het op afstand zetten c.q. anders organiseren van de functie.

2. Besluitpunten college

Het college besluit :

- de OenS-functie voor de organisatie en de stad te behouden
- de OenS-functie in eigen huis te blijven uitvoeren, omdat in dat model het meest gericht gestuurd kan worden op de kennis die nodig is voor relevant beleid en omdat van uitbesteding van de functie geen financiële- of efficiencyvoordelen verwacht mogen worden.
- bij de uitoefening van de OenS-functie de focus te richten op ondersteuning van het beleid (goede probleemanalyses, volgen van de resultaten van het beleid, evaluatie van beleid).
- bij de uitoefening van de OenS-functie maximaal in te zetten op digitale middelen, zoals het Digipanel.
- bij de uitoefening van de functie in te zetten op een verdere reductie van het aantal formatieplaatsen richting 5 tot 6 FTE (was 9,3, is nu 6,6, FTE)

3. Beoogd resultaat

Het voorstel geeft inzicht in de ontwikkeling van de functie OenS (zowel inhoudelijk als wat betreft aantal fte's), geeft aan welke doorontwikkelingen nog mogelijk zijn (b.v. digitalisering) en hoe optimaler gebruik gemaakt kan worden van de kennis van de stad/regio en haar bewoners ter onderbouwing en ondersteuning van effectief beleid.

4. Argumenten

Voor een organisatie die beoogt te sturen op maatschappelijke effecten, is het verwerven van kennis over het realiseren van doelen en effecten essentieel en een permanente activiteit. Voor een organisatie van de omvang van de gemeente Haarlem is het zowel inhoudelijk als financieel aan te raden om de organisatie van de kennisfunctie centraal in de organisatie te borgen. Decentrale uitvoering of op afstand zetten van de functie onderzoek en statistiek levert inhoudelijk versnippering en financieel geen voordelen op. Het in huis organiseren van de functie versterkt de mogelijkheden tot integrale afwegingen en verhoogt de

betrokkenheid van de organisatie met de ontwikkeling van de stad. Om goed beleid te kunnen maken zijn specifieke Haarlemse gegevens nodig. Een permanente, vergelijkbare en eenduidige reeks cijfers is van belang om ontwikkelingen en trends te kunnen volgen en duiden. Een goede ontwikkelde OenS-functie kent de stad en de organisatie, heeft kennis van de lokale omstandigheden en bestuurlijke processen en kan informatie, onderzoek en advies bij elkaar brengen.

5. Kanttekeningen

Vrijwel alle gemeenten met meer dan 150.000 inwoners beschikken over een zelfstandige afdeling Onderzoek en Statistiek. Met de huidige bezetting (6,6 fte) scoort Haarlem relatief laag t.o.v. andere 150.000+-gemeenten. In Apeldoorn en in een aantal kleinere gemeenten wordt gewerkt volgens het zogenaamde opdrachtgeversmodel. In het opdrachtgeversmodel fungeren één of twee functionarissen binnen de gemeente als opdrachtgever voor de taken Onderzoek en Statistiek.

6. Uitvoering

De afgelopen jaren heeft de functie OenS een flinke ontwikkeling doorgemaakt: van aanbodgericht naar vraaggericht, met meer aandacht voor kennis dan voor onderzoek en een sterk groeiend gebruik van digitale media. Het zelf uitvoeren van onderzoek is afgenomen, er is meer aandacht voor het ontsluiten van bestaande kennis en minder voor het verzamelen van nieuwe gegevens. De beleidsrelevantie werd belangrijker dan de onderzoeks significantie, er is minder gewerkt voor derden, meer in regie. Deze ontwikkeling zal zich de komende jaren voortzetten, zeker als gevolg van voortschrijdende digitalisering. Dat kan naar verwachting leiden tot een verdere reductie van het aantal formatieplaatsen (tot tussen de 5 en 6 FTE).

7. Bijlagen

De volgende bijlagen maken integraal onderdeel uit van deze nota:

1. De notitie 'Alles begint met kennis' over de invulling van de functie Onderzoek en Statistiek voor de gemeente Haarlem.
  - Overzicht activiteiten OenS in 2011 en 2012
  - Korte schets opdrachtgeversmodel
  - Overzicht invulling (aantal fte) OenS-functie in eigen huis, van gemeenten met meer dan 150.000 inwoners
2. Het artikel in het VNG-Magazine (02-2013) 'Bouwen op eigen statistieken' – De meerwaarde van een gemeentelijk onderzoeksbureau.

Het college van burgemeester en wethouders

de secretaris

de burgemeester

ALLES BEGINT MET KENNIS

Over de functie van onderzoek en statistiek voor de gemeente Haarlem

Januari 2013

Aanleiding

De directe aanleiding voor deze notitie is een vraag vanuit de D66-fractie van de Haarlemse gemeenteraad, bij de behandeling van de begroting 2013, naar de functie en omvang van de afdeling Onderzoek en Statistiek. De burgemeester zegde toe eind januari met een notitie te komen en meldde daarbij dat binnen de Concernstaf al gekeken werd naar functie en omvang van de afdeling naar aanleiding van de bezuinigingsopgave.

De rol van kennis voor een gemeentelijke organisatie

De inzet van de gemeente (beleid en uitvoering) dient gebaseerd te zijn op kennis en feiten (evidence based). Als beleid of uitvoering wordt gebaseerd op onjuiste gegevens/cijfers, een gebrekkige analyse of onvoldoende kennis kan in de ontwikkeling van beleid de plank flink misgeslagen worden. Analyseren, monitoren en evalueren vereist kennis. Die is noodzakelijk om middelen doelmatig en doeltreffend in te zetten en waar nodig bij te sturen, zeker in een tijd van schaarse middelen. De functie OenS speelt bij dit 'meten en weten' een cruciale rol. De producten van OenS zijn gericht op actieve informatievoorziening van de organisatie.

Deze notitie gaat over de *functie* van onderzoek en statistiek voor de gemeente: nut, noodzaak en huidige praktijk worden beschreven en in cursief staat vermeld wat de consequenties en alternatieven zijn als de gemeentelijke afdeling deze functies niet meer zou uitvoeren.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de werkzaamheden van OenS in 2011 en 2012.

Kennis van de stad in feiten en cijfers

Dat informatie nodig is om goed beleid te kunnen voeren zal iedereen onderschrijven. Het gaat dan in eerste instantie om informatie over hoe de Haarlemse samenleving in elkaar steekt: hoe is de bevolking opgebouwd en hoe ontwikkelt die zich (prognoses), vragen naar de samenstelling van het Haarlemse bedrijfsleven, wat de kenmerken van de woningvoorraad zijn, de schoolbevolking, het gebruik van sociale voorzieningen en de inkomenssituatie, het bezoek aan culturele voorzieningen, delicten en incidenten, etc. etc.). Indien mogelijk presenteert OenS deze informatie ook op wijk- en buurtniveau en zet ze af tegen vergelijkbare informatie van andere gemeenten (benchmarking).

De bronnen voor deze informatie bevinden zich zowel binnen (bijv. de basisregistraties) als buiten de gemeente (denk aan Politie, UWV, Cocusensus, CBS).

Om deze informatie te verzamelen, te bundelen, toepasbaar te maken, te integreren en te analyseren, beschikken vrijwel alle grotere gemeentes over de functie onderzoek en statistiek, zij het met verschillende benaming, verschillende plek in de organisatie en met verschil van omvang. De functie behelst ook het wegwijs maken van anderen in het woud van informatie; welke informatie sluit aan op de vraag, waar is deze te vinden en hoe betrouwbaar en actueel is het.

Door het bewaren van (historische) gegevens heeft OenS ook een geheugen-functie voor de stad opgebouwd.

Voorbeelden:

- Bevolkingsprognose
- Recessiemonitor
- Economische monitor
- Monitoring sociaal domein (stapeling)
- Wijkprofielen
- Website Feiten en Cijfers
- "Waar staat je gemeente" (benchmark, i.s.m. KING, kennisinstituut Nederlandse gemeenten)

Consequenties outsourcing en alternatieven

Bij het ontbreken van een centraal gemeentelijk informatiepunt zal de gebruiker (intern de beleidsmaker, bestuurder en extern de burger, maatschappelijke organisatie, bedrijf) moeten shoppen bij de bronbeheerders. Deze zijn lang niet altijd ingesteld op het leveren van (statistische) overzichten uit hun bestanden, maar meer op het leveren van beheersinformatie. Dat betekent aanpassing van informatiesystemen, extra tijd en scholing voor beheerders. Er is meer kans op dubbel werk en onprofessioneel gebruik van cijfers.

Organisaties als CBS en marktpartijen als ABF kunnen beperkt in deze behoefte voorzien. Kleinere gemeentes doen daar nogal eens een beroep op. Het gaat dan meestal om de presentatie van cijfers sec, zonder advies, duiding of analyse.

Het risico bestaat dat bij het vervallen van de OenS-functie, de basis (-informatie) niet meer op orde is en het opgebouwde geheugen aan informatie verloren gaat.

Kennis van de stad: wat leeft en speelt er

Naast feiten en cijfers is ook kennis van meningen en gedrag van belang. Hoe denken burgers, instellingen en ondernemers over de gemeente, de gemeentelijke dienstverlening of over gemeentelijke plannen en voornemens en hoeveel gebruik maken ze van verschillende voorzieningen? Is er draagvlak voor plannen van de gemeente? Zeker in een tijd dat steeds meer een beroep op burgers en (maatschappelijke) instellingen wordt gedaan is dergelijke kennis onmisbaar.

Naast de stem van belangen- en bewonersgroepen, wijkraden en dergelijke is een meer betrouwbaar beeld van wat er leeft onder Haarlemmers van belang voor beleidsontwikkeling, in alle stadia van de beleidscyclus (signalering, beleidsvorming, evaluatie, bijsturing).

OenS heeft hiervoor een instrument ter beschikking waarmee binnen korte tijd via internet enquêtes kunnen worden afgenomen. Dit gebeurt in eerste instantie via het Haarlemse Digipanel, een groep van ca. 2500 burgers, die hun mening geeft en meedenkt over uiteenlopende onderwerpen die worden aangedragen door de gemeentelijke organisatie of de gemeenteraad. Vanwege de efficiency en snelheid rapporteert OenS bij de panel-enquêtes zelf.

Er zijn plannen om dit instrument uit te breiden waardoor nog meer interactief contact kan worden gelegd met de stad (bijv. door optimaal gebruik te maken van sociale media en het creëren van "communities" in kader burgerparticipatie). Soms kan dit beter resultaat opleveren dan het "traditionele" onderzoek.

Hetzelfde enquête-instrument gebruikt OenS ook voor interne enquêtes onder o.a. personeel en gemeenteraad of extern voor maatschappelijke organisaties/bedrijven.

Het panel is niet geschikt voor alle onderzoeksvragen. Soms is het nodig een steekproef- of gebruikersenquête te houden of een meer kwalitatieve onderzoeksmethode te kiezen, in de vorm van (groeps-) gesprekken en –interviews. Als regel besteedt OenS deze werkzaamheden uit onder regie.

Voorbeelden:

- Omnibusonderzoek tbv. begroting en wijkprofielen
- Digipanel in opdracht van organisatie en raad
- Personeelsonderzoek, bijv. naar flexwerken
- Onderzoek onder regie, zoals parkeermonitor, regionale veiligheidsmonitor, dienstverlening.

Consequenties outsourcing en alternatieven

Voor een gemeentelijke organisatie, zowel ambtelijk als bestuurlijk blijft het nodig om op de hoogte te zijn wat er in de stad leeft. Het beheer van een digipanel en andere communicatiemogelijkheden + analyses en rapportages kunnen aan een marktpartij worden uitbesteed. Het helemaal laten vervallen van het panel is niet aan te raden. Dan zouden bijv. de polls van het HD de opinie gaan bepalen.

Opdrachtgevers moeten bij uitbesteding rekening houden met langere voorbereidingstijd en meer begeleidingstijd. Naast tijd/capaciteit ontbreekt ook vaak deskundigheid om goed te kunnen begeleiden. Marktpartijen zijn, omdat ze meer klanten hebben, mogelijk wat minder flexibel en ontberen lokale kennis waardoor resultaten moeilijker geduid kunnen worden. Zowel direct als indirect betekent dat een hogere kostenpost.

Ook personeelsonquêtes kunnen in principe worden uitbesteed. OenS doet dit nu meestal zelf, omdat ze over een internetenquête-instrument beschikt en over kennis van de organisatie. Begeleiding en regie blijven hier ook nodig.

Op “traditioneel onderzoek” valt weinig te winnen omdat OenS die al uitbesteed, voorbeeld is het jaarlijkse Omnibusonderzoek t.b.v. programmabegroting en jaarverslag. De ervaring leert dat in geval van uitbesteding nog veel tijd gaat zitten in voorbereiding en begeleiding, bijv. bij vraagstelling, duiding resultaten en kwaliteitscontrole. Hiervoor zal dus capaciteit gereserveerd moeten blijven, centraal dan wel bij de opdrachtgever.

Adviesfunctie

Een belangrijk deel van de adviesfunctie van OenS gaat over de inzet van informatie vanuit verschillende bronnen en onderzoeksdata ten behoeve van het beleid in de verschillende fasen van de beleidscyclus. Dit gebeurt proactief dan wel op verzoek van een ambtelijke of bestuurlijke opdrachtgever. In het laatste geval benadert een opdrachtgever OenS met een informatievraag. OenS gaat daarmee aan de slag en bekijkt eerst of bestaande bronnen uitsluitel geven. Zo niet, dan doet OenS een (onderzoeks-) voorstel om aan de benodigde informatie te komen. Bij de voorgestelde onderzoeksmethode zoekt OenS, in overleg met de opdrachtgever, een uitvoerend bureau. De kosten voor de uitbesteding komen als regel voor rekening van de opdrachtgever. Mocht het digipanel geschikt zijn als onderzoeksinstrument, dan voert OenS het onderzoek zelf uit.

OenS begeleidt de uitbesteding verder met het accent op juiste vraagstelling, kwaliteit van uitvoering en analyse/rapportage. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de beleidsafdeling. De cruciale adviesrol van OenS is niet altijd direct herkenbaar in het eindproduct: de beleidsnota die op de B&W-agenda verschijnt.

Vanouds vervult OenS deze adviesrol ook voor andere gemeenten in de regio. Hiermee worden inkomsten gegenereerd. De laatste jaren is wegens capaciteitsgebrek de regionale functie sterk onder druk komen te staan.

Een andere belangrijke adviesfunctie van OenS betreft de planning en control cyclus. Hierin adviseert OenS over de formulering van doelen en prestaties van beleid, keuze voor bijbehorende indicatoren en zorgt ook voor meting van de indicatoren door het organiseren van de Omnibus-enquête.

Tenslotte wordt OenS steeds vaker in geschakeld voor advies over datamanagement. De gemeente beschikt over veel databestanden, maar beheerders zijn niet altijd in staat om daar management- cq. stuurinformatie uit te halen en/of hebben daar vanwege verminderde capaciteit geen tijd voor.

Consequenties outsourcing en alternatieven

Met het vervallen van de adviesfuncties bestaat de kans dat beleid met gebrekkige of zonder enige onderbouwing wordt vastgesteld, de zg. "losse pols". Alternatief is om expertise van buiten aan te trekken dan wel opdrachtgevers te trainen in onderzoekvaardigheden. Als gebrek aan tijd of geld hiervoor een drempel opwerpt, is het hiervoor genoemde kans zeer reëel. Een proactieve, signalerende adviesfunctie is bij externe inhuur lastig te realiseren, evenals een antenne voor lokale politiek-bestuurlijke verhoudingen.

Kennisdeling

OenS organiseert regelmatig kennisdelingsbijeenkomsten, in samenwerking met beleidsafdelingen. Recente voorbeelden zijn de lancering van een economische monitor en het uitkomen van de bevolkingsprognose. De ontwikkeling van de (samenstelling) van de bevolking heeft consequenties op veel beleidsterreinen. Beleidsambtenaren worden uitgedaagd om daarop te reflecteren.

De bijeenkomsten kennen een hoge opkomst, de discussie is levendig en ze worden door de deelnemers als nuttig en inspirerend ervaren.

Consequenties outsourcing en alternatieven

In het (recente) verleden zijn ook kennisbijeenkomsten georganiseerd door instanties als de Atlas voor gemeenten en het NICIS. Hier is vooral veel kennis voorhanden op landelijk niveau. Lokale kennis vormt hier vaak een leemte. Een specifieke inspanning van dergelijke bureaus voor de Haarlemse situatie is relatief kostbaar.

Toekomst

Deze notitie zou onvolledig zijn zonder een blik op de toekomst. OenS is voortdurend bezig met de verbetering en ontwikkeling van functie, werkwijze en producten. Binnenkort worden de op het wijkgerichte werken geënte "Wijkprofielen" gelanceerd. Maar er zijn ook andere voornemens zoals:

- Investeren in interactieve methodes van informatieverzameling via internet/sociale media
- Samenwerking met partners als de Hogeschool InHolland
- Versterken van de samenwerking met andere afdelingen die aan datamanagement doen (zoals Geo-informatie).
- Kennisdeling via het nieuwe Intranet
- Meer focus op bestuurlijke thema's en prioriteiten
- Nog meer aanhaken bij beleidscyclus en –actualiteit (ook pro-actief)

Voorbeelden van actuele beleidsthema's waar informatieverzameling/ -ontsluiting gewenst is (n.a.v. "Aantrekkelijke stad in sterke regio"):

- *Groeistrategie (groei als motor)*
- *Waarom willen mensen in Haarlem wonen*
- *Waarom vestigen bedrijven zich (niet) in Haarlem*
- *Regionale bereikbaarheid*
- *Kwaliteit woonomgeving*
- *Aandacht voor Haarlem-Oost*
- *Sociale stabiliteit vs. economische dynamiek*
- Vorming van indicatorenregister voor de begroting/jaarverslag
- Bezinning op regionale functie: af- of juist uitbouw

Organisatie van de functie onderzoek en statistiek

De functie onderzoek en statistiek wordt belichaamd in een afdeling bij de Concernstaf met dezelfde naam. Tot 2009 maakte OenS nog deel uit van de hoofdafdeling Stadsbedrijven. Bij de overgang naar de Concernstaf is de formatie van OenS teruggebracht van 9,3 FTE naar 7,3.

In het kader van de bezuinigingstaakstelling van de Concernstaf wordt per 2014 nog eens 0,7 FTE onderzoekscapaciteit geschrapt, dan staat de teller op 6,6 FTE. Op termijn wordt als gevolg van verdere digitalisering bij de informatieverwerking nog rekening gehouden met personeelsreductie in de statistische hoek. In vergelijking met andere steden is Haarlem een lage middenmoter. In de bijlage treft u een overzicht aan van de invulling van de OenS-functie in andere steden van meer dan 150.000 inwoners. In een aantal steden (w.o. Leiden) waar de functie OenS ooit is geschrapt is men daar van teruggekomen.

OenS staat in de begroting voor €861.000,-. De kosten voor drukwerk zijn de laatste jaren sterk teruggelopen, omdat OenS vrijwel alleen digitaal rapporteert of via de website. Uitzondering is de jaarlijkse uitgave "De Staat van Haarlem", de opvolger van de eerdere jaarstatistieken.

In 2012 heeft OenS ook zelf een "klantenonderzoek" laten doen door een intern visitatieteam onder beleidsambtenaren en bestuurders over (het functioneren van) de afdeling OenS. Er bleek tevredenheid over de kwaliteit en men vroeg aandacht voor zaken als pro-activiteit en een betere profilering. De bevindingen van het visitatieteam hebben mede als input gediend voor deze notitie.

In het kort de voor- en nadelen van in of uit huis samengevat:

	Alles in-huis	Alles inkopen
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> - alles binnen handbereik - korte lijnen - goed op de hoogte van interne organisatie - kennis van de stad - idem van bestuurlijke prioriteiten - onderzoek is middel, geen doel 	<ul style="list-style-type: none"> - alleen inkoop van wat nodig is - alleen werkelijke kosten - frisse blik - specialistische kennis - coördinerende / regisserende rol voor gemeente
Nadelen	<ul style="list-style-type: none"> - permanent alle kosten - instandhoudingsdrang, ook bij minder werk - kans op vergroeiing / oogkleppen - roeien met de riemen die je hebt 	<ul style="list-style-type: none"> - weinig binnen handbereik - lange lijnen, dubbel werk - niet op de hoogte van interne organisatie - minder kennis van de stad - idem bestuurlijke prioriteiten - onderzoek is doel op zich voor uitvoerder ervan - even snel een onderzoekje doen is er niet bij - groter tijdsbeslag bij interne opdrachtgevers - alleen reactief, niet proactief - geen kennis van politiek-bestuurlijke verhoudingen

Vergelijking OenS-functie met andere gemeenten

Vrijwel alle gemeenten met meer dan 150.000 inwoners beschikken over een zelfstandige afdeling Onderzoek en Statistiek. In bijlage 3 treft u een overzicht aan van het aantal fte's van die afdelingen. Met de huidige bezetting (6,6 fte) scoort Haarlem relatief laag t.o.v. andere 150.000+-gemeenten..

In Apeldoorn en in een aantal kleinere gemeenten wordt gewerkt volgens het zogenaamde opdrachtgeversmodel (zie bijlage 2). In het opdrachtgeversmodel fungeren één of twee functionarissen binnen de gemeente als opdrachtgever voor de taken Onderzoek en Statistiek. Deze personen hebben zelf geen uitvoerende rollen, maar zorgen er voor dat de wensen van de organisatie op het gebied van Onderzoek en Statistiek worden uitgezet in de markt: een adviseur/makelaar functie. De kosten van deze onderzoeken worden gedragen door de opdrachtgevers binnen de gemeente.

Samenvatting

De functie van onderzoek en statistiek in Haarlem heeft de afgelopen jaren een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt: van aanbodgericht naar vraaggericht, met meer aandacht voor kennis dan voor onderzoek en een sterk groeiend gebruik van digitale media. Het zelf uitvoeren van onderzoek is afgenomen, er is meer aandacht voor het ontsluiten van bestaande kennis en minder voor het verzamelen van nieuwe gegevens. De beleidsrelevantie werd belangrijker dan de onderzoeksignificatie, er is minder gewerkt voor derden, meer in regie.

Een van de gevolgen van deze doorontwikkeling van de functie is een gestage afname van het aantal formatieplaatsen (van 9,3 naar 6,6) een ontwikkeling die zich de komende jaren voort zal zetten: ook voor de komende jaren staat een reductie op het programma richting 5 tot 6 FTE. Dit is een minimumomvang om de hier geschetste rol te kunnen vervullen. Voor een organisatie die beoogt te sturen op maatschappelijke effecten, is het verwerven van kennis over het realiseren van doelen en

effecten essentieel en een permanente activiteit. Van een uitplaatsing van de functie of van het werken vanuit een opdrachtgeversmodel mag geen financiële en zeker geen efficiencywinst worden verwacht.

Conclusie

Het directieteam adviseert het college om op grond van de ontwikkelingen van de OenS-functie in Haarlem en in andere grote steden:

- de OenS-functie voor de organisatie en de stad te behouden
- de OenS-functie in eigen huis te blijven uitvoeren, omdat in dat model het meest gericht gestuurd kan worden op de kennis die nodig is voor relevant beleid en omdat van uitbesteding van de functie geen financiële- of efficiencyvoordelen verwacht mogen worden.
- bij de uitoefening van de OenS-functie de focus te richten op ondersteuning van het beleid (goede probleemanalyses, volgen van de resultaten van het beleid, evaluatie van beleid).
- bij de uitoefening van de OenS-functie maximaal in te zetten op digitale middelen, zoals het Digipanel.
- bij de uitoefening van de functie in te zetten op een verdere reductie van het aantal formatieplaatsen richting 5 tot 6 FTE.

Bijlagen

1. Overzicht activiteiten OenS in 2011 en 2012
2. Korte schets opdrachtgeversmodel
3. Overzicht invulling (aantal fte) OenS-functie in eigen huis, gemeenten met meer dan 150.000 inwoners

MT/CS/24/01/13

Bijlage 2:

Schets opdrachtgeversmodel

In het opdrachtgeversmodel fungeren één of twee functionarissen binnen de gemeente als opdrachtgever voor de taken Onderzoek en Statistiek. Deze personen hebben zelf geen uitvoerende rollen, maar zorgen er voor dat de wensen van de organisatie op het gebied van Onderzoek en Statistiek worden uitgezet in de markt: een adviseur/makelaar functie.

In de praktijk heeft de gemeentelijk functie Onderzoek en Statistiek op verschillende taken betrekking (zie de toelichting in de notitie). In gemeenten van 150.000 en meer, het rijtje waartoe Haarlem behoort, is het nu al gangbaar dat de behoefte aan 'evidence based' informatie groter is dan een OenS zelf kan verzamelen, analyseren e.d.. Momenteel is het inkopen van Onderzoek en Statistiek al een gangbare praktijk. De regie-en adviesfunctie, die daarbij hoort, is steeds meer onderdeel geworden van de taken van de OenS-bureaus in de grootste gemeenten van Nederland. Ook in Haarlem.

Wat verandert er in het opdrachtgeversmodel?

Het opdrachtgeversmodel is een bijna-alles-inkopen- model. Qua voor- en nadelen sluit dit model dus nagenoeg aan op wat hiervoor is vermeld over alles-inkopen. Met dit verschil dat in het opdrachtgeversmodel ook nog iets (op basis van één of twee fte) zal zijn terug te vinden van de voor- en nadelen van het alles-in-huis-model.

In de praktijk is de invulling van de gemeentelijke onderzoeksfunctie met een opdrachtgeversmodel geen gemeengoed in de grootste gemeenten. In de dichtbevolkte regio's Randstad en Brabant kiest geen enkele gemeente voor een dergelijk model. De combinatie van enerzijds een grote gemeente en anderzijds een regiefunctie vormgeven met één of twee fte's, dwingt tot het maken van (kwaliteit beperkende) keuzes, zoals: geen digipanel (geen instrument voor de burgerparticipatie), een beperkt aantal onderzoeken kunnen regisseren (minder dan de behoefte), niet toekomen aan integratie van kennis en kennisoverdracht, niet of nauwelijks de P&C-cyclus afdoende kunnen ondersteunen. In een opdrachtgeversmodel is bijvoorbeeld ook geen ruimte voor de ontwikkeling van monitors (in interactie met beleidsafdelingen) –zoals Wijkprofielen, Recessiemonitor, Economische monitor–, bevolkingsprognoses of personeelsonderzoeken.

Dat de doorsnee praktijk een andere is dan het opdrachtgeversmodel blijkt uit tabel 1. We zien dat veruit de meeste grootste gemeenten van Nederland de onderzoeksfunctie in huis hebben met een omvang die groter is dan het hier besproken opdrachtgeversmodel: bij de afweging tussen de voor- en nadelen van alles-in-huis, alles inkopen of een opdrachtgeversmodel, slaat de balans anno 2013 ruimschoots door naar de voordelen van een OenS die alles in huis heeft. Dit hangt hoogstwaarschijnlijk mede samen met het kostenplaatje: onderzoek in eigen beheer (met een digipanel) is goedkoper dan de markt kan aanbieden.

Bijlage 3

Fte's onderzoeksfunctie in eigen huis, 150-plus-gemeenten, 2013

Almere	7,0
Amsterdam	40,0
Apeldoorn	1,0
Breda	13,8
Eindhoven*	6,0
Groningen*	12,8
Haarlem*	6,6
Nijmegen*	9,6
Rotterdam	25,0
's-Gravenhage	25,5
Tilburg*	14,9
Utrecht	21,0

Bron: VSO en OenS Haarlem (eigen contact:*)

OVERZICHT ACTIVITEITEN OenS IN 2011 EN 2012

programma	onderwerp	toelichting	in/uit huis
1 Burger Bestuur	Bevolkingsprognose	2-jaarlijks, incl. kennisbijeenkomst	gedeeltelijk uitbesteed
	Programmabegroting/Jaarverslag	Advies over indicatoren, smart formulieren doelen en prestaties	
	Leesbare Stukken	Enquete onder raadsleden naar kwaliteit	digipanel + desk research
	Burgerparticipatie	advies + deels uitvoering	uitbesteed
	Omnibus-onderzoek	jaarlijks ter ondersteuning begroting	
	Huwelijksloket	klantenonderzoek	
	ProefkrantSchalkwijk	evaluatie	uitbesteed
	Wijkgerichte communicatie	advies	
	Jaarstatistiek/Staat van Haarlem	jaarlijkse uitgave met recente algemene info	
	Verkiezingen	rapportages/analyses	
	Toekomstvisie Haarlem	advies	
	Raadsleden externe oriëntatie	advies + ondersteuning	
	Benchmark dienstverlening	advies	
Catering Raad	Enquete onder raadsleden naar kwaliteit		
Website Feiten en Cijfers	Actuele informatie op alle beleidsterreinen		
2 Veiligheid Vergunningen Handhaving	Samen Veilig Ondernemen	evaluatie samenwerkingsverband	
	VIOS (veiligheid in en om school)	enquete onder scholieren	digipanel
	VeiligheidsMonitor Regio	coördinatie	uitbesteed
	Wilde dieren in het circus	opdracht Groen Links	digipanel
	Vuurwerk (-overlast)	opdracht Groen Links	digipanel
	Overlastmonitor	advies	
3 Welzijn Gezondheid Zorg	Actieprogramma Veiligheid	advies	
	Openingstijden horeca	onderzoek naar effecten verlenging open.tijd.	uitbesteed
	Huisbezoeken ouderen	verwerking informatie uit huisbezoeken	
	ZorgwoningenBehoeft	advies/deskresearch	
	Maatschappelijke betrokkenheid	onderzoek naar de actieve burger	digipanel
	AWBZ aanbod	inventarisatie/data-analyse	
	Sociaal Domein	onderzoek naar stapeling regelingen/data-anal.	
	Veilig Vrijwilligers Werk	onderzoek onder instellingen met vrijwilligers	
	Mantelzorg	onderzoek naar naamsbekendheid	digipanel
	Buuv	onderzoek naar bekendheid/participatie	digipanel
4 Jeugd Onderwijs Sport	Leefsituatie alloctonen	advies over onderzoeksaanvraag SAMS	
	Praktijkwerkplaats fysieke infra WWZ	inventarisatie vraag en aanbod	uitbesteed
	Pakketmaatregel AWBZ	evaluatie onderzoek 2x	uitbesteed
	Armoedemonitor	gebruik van regelingen door minima	uitbesteed
	Onderwijsmonitor 2006-2008		uitbesteding (vanaf 2013)
	SportStimuleringGehandicapten	sportbeoefening en wensen gehandicapten	
	Voorzienen Jeugd	opdracht CDA	digipanel
	Maatschappelijk ondernemen in de sport	advies	
	Week van de opvoeding	advies	
	JOGG (jongeren op gezond gewicht)	advies	
5 Wonen Wijken Stedelijke Ontwikkeling	Sportverenigingenmonitor	advies	uitbesteed
	Olympisch plan	advies	stage
	Onderzoek commerciële sportaanbieders	advies	stage
	Wijkprofielen	buurt- en wijkgericht informatiesysteem	
	Verhuisbewegingen na herstructurering	migratie-onderzoek	
	Duurzame verbetering koopwoningen	enquete onder bezitters koopwoningen	digipanel
	Goed idee-4	bevolkingspeiling rond ingediend plan	digipanel
	Woonvisie (DigiH)	mening burger over prioriteiten woonbeleid	digipanel
	Gebiedsvisie Stadskweektuinen	advies	
	Regiofoto Atlas voor gemeenten	organisatie/advies	
	Vondelkwartier Wijkraadpleging	leefbaarheidsonderzoek	gedeeltelijk uitbesteed
	Evaluatie Voucher-regeling	tbv. Rijk	uitbesteed
	NieuwbouwMonitor	cijfers over de geplande woningbouw op een rij	
Molenwijk Wijkraadpleging	leefbaarheidsonderzoek	uitbesteed	
Participatie/ Inspraak	advies + meningspeiling burgers, instellingen	o.a. digipanel	
Bewonersenquête wijkraad Binnenstad	advies	uitbesteed	
Evaluatie Slachthuisbuurt Zuid	advies	uitbesteed	
Regionaal Woonwensenonderzoek	advies	uitbesteed	

programma	onderwerp	toelichting	in/uit huis
6 Economie Cultuur Recreatie	Recessie Monitor CultuurMonitor Koopzondagen EconomischeMonitor2011 EconomenDebat 2012 MRA-OnderkantArbeidsmarkt Waarderpolder inventarisatie leegstand EvenementenMonitor Haarlem City Index	kwartaalbericht over Haarlemse economie onderzoek naar cultuurgebruik en bestedingen draagvlakmeting bundeling informatie over economie op web organisatie, presentatie, ism EZ participatie in regionaal onderzoek begeleiding bezoek en waardering evenementen advies/levering gegevens, index voor ontwikkeling binnenstad	gedeeltelijk uitbesteed o.a. digipanel stageproject o.a. digipanel markt bureau voert uit
7 Werk en Inkomen	Inburgeringsbeleid Evaluatie Trickle down effecten	advies + rapportage advies bij landelijk onderzoek onderkant arbeidsmarkt (Haarlem = pilot)	deels uitbesteed uitbesteed
8 Bereikbaarheid Mobiliteit	Digitale Parkeerschijf Burgwal Digitaal Bezoekers Parkeren Parkeermonitor Parkeervisie Raadsmarkt regionale bereikbaarheid AutoDelen Cronjestraat Bereikbaarheid	evaluatie onder gebruikers (pilot) evaluatie onder gebruikers onderzoek onder bezoekers parkeergarages mening Haarlemmers over parkeren presentatie praktijk en bereidheid tot invloed autovrij op bezoek en bestedingen	uitbesteed uitbesteed digipanel digipanel uitbesteed
9 Kwaliteit Fysieke Leef- omgeving	Hondenbeleid Artikel 213a Meldingen Openbare Ruimte Plastic afvalverwijdering Energie monitor Bladafval Groene Stroom	advies + bevolkingsonderzoek data-analyse + evaluatie evaluatie data-verwerking evaluatie bladkorven evaluatie / bereidheid gezamenlijke inkoop	digipanel digipanel digipanel digipanel digipanel
10 Financien Algemene dekkings middelen	Uitwerkingsplan M & S Klanttevredenheid M & S Bezuinigingen, prioriteiten KTO-FIX en ServiceDesk Samenwerken aan projecten Kerstpakketten Informatiebeveiliging Personeelsgraadmeter Flexiquette Kerntaken Discussie Budgethouders	evaluatie reorganisatie M&S door medewerkers klantenonderzoek intern peiling waarop wel en waarop niet bezuinigen klantenonderzoek intern kwalitatief onderzoek gemeente + partners personeelsenquete advies peilen meningen/tevredenheid medewerkers evaluatie flexwerken Raakspoor advies onderzoek naar o.a. budgetdiscipline	 digipanel uitbesteed organisatie bijeenkomsten deels uitbesteed
Extern	Zandvoort Digipanel Bloemendaal digipanel LeefbaarheidsMonitor Velsen LeefbaarheidsMonitor Zandvoort	inmiddels afgesloten leefbaarheidsonderzoek, regie leefbaarheidsonderzoek, regie	digipanel digipanel uitbesteed uitbesteed

De meerwaarde van een gemeentelijk onderzoeksbureau

Bouwen op eigen statistieken

Veel, vooral grote gemeenten hebben hun eigen onderzoekers en statistici – een mini-CBS, zoals men dat in Oss noemt. Zij spreken zonder uitzondering lovend over grote broer het CBS. Dat richt zich weliswaar steeds meer op gemeenten en andere decentrale overheden, maar het kan toch niet helemaal voorzien in de lokale behoefte aan cijfers waarop gemeentelijk beleid kan worden gebaseerd.

De wettelijke taak van het CBS is 'het van overheidswege verrichten van statistisch onderzoek ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap en het openbaar maken van de op grond van zodanig onderzoek samengestelde statis-

tieken'. Het zijn al lang niet meer uitsluitend landelijke statistieken die de onderzoekers van het CBS produceren. De focus verschuift naar het decentrale niveau en op de website van het bureau is steeds meer informatie te vinden, zelfs tot op het ni-

veau van de buurt of wijk. Veel gemeenten, zo niet alle, maken dankbaar gebruik van de CBS-cijfers. Maar er zijn er ook met een eigen afdeling onderzoek, en hun eigen statistici. Zij zijn verenigd in de Vereniging voor

Je kunt haast niet zonder

De gemeente **Oss** heeft het lang gesteld zonder eigen onderzoeksbureau. Maar steeds weer liep ze op tegen het probleem dat het opvragen van informatie en het op juiste wijze gebruiken van statistieken toch wel enige deskundigheid vraagt. Beleidsonderzoeker Fanda Buijs: 'Steeds duidelijker bleek ook dat de verschillende afdelingen verschillende data gingen verzamelen over nagenoeg hetzelfde onderwerp, om-

dat men onvoldoende bekend was met gegevensdefinities. Het Team Onderzoek & Statistiek is feitelijk ontstaan vanuit de behoefte aan uniformiteit en expertise; eerst met één medewerker, nu met drie.' Oss kan inmiddels maatwerk tot op straatniveau leveren. Buijs: 'Wij gebruiken het CBS als een heel belangrijke bron, maar eigenlijk zijn wij een mini-CBS op gemeenteniveau. Zoals het CBS *StatLine* heeft, hebben wij *OssStat*, dat meer aansluit bij de eigen gemeentelijke informatiebehoefte.'

Een typisch voorbeeld van onderzoek op maat in Oss is het geluidbelevingsonderzoek in de binnenstad. 'De gemeente liep aan tegen het feit dat de geluidsnorm niet te handhaven is, wil je een levendig stadscentrum hebben. Om dat aan te kunnen tonen, moet ook rekening worden gehouden met de "menselijke maat"; de gevoelsnorm. Wij hebben die gevoelsnorm onderzocht en in beeld gebracht. Samen met de decibellen komen we zo tot een meer realistische geluidsnorm.'

meente
nmen

Tekening: Hans Sprangers

Statistiek en Onderzoek (VSO). Bij het grote publiek is de VSO veel minder bekend dan het CBS of KING, het kwaliteitsinstituut voor gemeenten dat op allerlei terreinen cijfers van gemeenten ontsluit en via benchmarks ook vergelijkingen mogelijk maakt (www.waarstaatjegemeente.nl). Maar bekendheid is ook niet de grootste prioriteit, zegt VSO-voorzitter Tom Merkk, hoofd van de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Nijmegen. 'Wij hoeven niets te verkopen. Veel belangrijker is dat we als gemeenten elkaar weten te vinden en kennis kunnen uitwisselen. Als je een onderzoek wilt doen en een andere gemeente heeft iets dergelijks in het verleden al gedaan, waarom zou je daar dan geen gebruik van maken?' De VSO is met haar 63 jaar al een oude vereniging, niet zo eerbiedwaardig als het ruim twee keer zo oude CBS, maar toch volwassen genoeg om te kunnen uitgroeien tot een flink netwerk dat door het CBS

en KING ook als een serieuze partner wordt gezien. 'Wij zien hen niet als concurrenten', zegt Merkk. 'We vullen elkaar goed aan.'

Geen feestje

Maar toch: als het CBS al cijfers tot op het niveau van de buurt kan genereren, waarom zouden gemeenten dan nog een eigen onderzoeksbureau op de been houden? Merkk: 'Het CBS heeft natuurlijk een geweldig databestand en het is landelijk dekkend. We maken er ook graag gebruik van, maar heb je weleens met StatLine gewerkt? Dat is niet echt een groot feestje en ook niet alles wat erin staat is relevant voor gemeentelijk beleid. Het CBS is bezig dat gebruikersvriendelijker te maken, maar voorlopig moet ik nog altijd flink filteren voor ik overhoud wat we voor bestuur en ambtenaren willen ontsluiten. Het voordeel van een eigen onderzoeksbureau of -afdeling is, dat je op maat gesneden infor-

matie kunt verzamelen en leveren. Wij beschikken ook over gegevens die het CBS niet heeft, of kunnen actuelere cijfers leveren uit eigen registraties, zoals de uitkerings- en bevolkingcijfers.'

Nog een belangrijk voordeel van het hebben van een eigen bureau is, zegt Tom Merkk, dat de medewerkers daarvan kunnen meedenken met de gemeentelijke afdelingen die een onderzoek uitgevoerd willen hebben. 'Zelf zit ik graag vooraan in het beleidsproces. Omdat ik ook weet waar andere afdelingen mee bezig zijn, kan ik dwarsverbanden leggen en bij een onderzoeksopzet ook zaken aandragen waarvan ik denk dat ze voor anderen nuttig zijn.'

Actualiteit

Koos Lieshout, hoofd Onderzoek van de gemeente Utrecht, ziet een grote meerwaarde in een eigen onderzoeksbureau. Evenals Merkk zegt hij: 'Wij zijn hét kenniscentrum voor het gemeentebestuur, de

De tweede meting is zojuist gedaan en de voorlopige resultaten laten volgens Buijs al zien dat de hinderbeleving is afgenomen sinds meer rekening wordt gehouden met die gevoelsnorm, onder meer door demping op bastonen in de kroegen.

In Emmen sneuvelde het eigen onderzoeksbureau midden jaren negentig onder het bezuinigingsmes. Maar dat werd al snel als een gemis ervaren, reden om het een jaar of tien geleden weer op te richten. Wel

formuleerde de gemeente als uitgangspunt dat er geen onderzoek in eigen beheer meer zou worden uitgevoerd. Martin van Dam, coördinator statistische informatievoorziening: 'Wij houden ons vooral bezig met statistische gegevensverzameling op gemeentelijk en binnengemeentelijk niveau, het opstellen van bevolkingsprognoses, het opstellen van analyses, het monitoren van gemeentelijke ontwikkelingen op bijvoorbeeld demografisch gebied, werkloosheid en uitkeringen. En wij ondersteu-

nen bij het uitbesteden van onderzoek.' Uitbesteding kent voor- en nadelen, zegt Van Dam. 'Een voordeel is dat het aantal fte's voor onderzoek en statistiek binnen de gemeentelijke organisatie beperkt kan blijven. Nadeel is dat er geen kennis wordt opgebouwd in de eigen organisatie en onderzoek meer versnipperd plaatsvindt.' Zijn eenheid functioneert goed, 'maar in de praktijk blijkt toch dat we met de huidige bezetting van twee personen niet volledig in de informatiebehoefte kunnen voorzien.'

organisatie en de stad met actuele en betrouwbare informatie op een breed gebied.' Alleen werken met CBS-cijfers is niet voldoende, zegt hij. 'Die gebruiken we natuurlijk wel, maar om goed beleid te kunnen maken, zijn ook specifieke, Utrechtse cijfers nodig, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, vastgoed, luchtkwaliteit, verkeer. Een permanente, vergelijkbare en eenduidige reeks cijfers is van belang om ontwikkelingen en trends te kunnen volgen en duiden. Het CBS loopt met zijn cijfers toch altijd achter op de actualiteit, wij zitten er bovenop.' Ook Lieshout noemt de 'integrale blik' als groot voordeel. 'Wij kennen de organisatie, hebben kennis van de lokale bestuurlijke en politieke processen en kunnen informatie, onderzoek en advies combineren. Cijfers zijn interessant, maar ze gaan pas iets betekenen als je ze kunt duiden en vertalen naar de praktijk.'

Utrecht overlegt met regiogemeenten om te kijken of zij samen een goed statistisch basispakket kunnen ontwikkelen. Lieshout: 'Dan kunnen we ontwikkelingen op beleidsvelden die de gemeentegrenzen overstijgen goed volgen. Dat is zeker in deze tijd van crisis belangrijk. We kunnen dan ook de onderzoekscapaciteit efficiënter inzetten en gemeenten die geen eigen onderzoeksbureau hebben, kunnen gebruikmaken van kennis bij gemeenten die deze capaciteit wél hebben.'

Gebundeld

Hoe groter de stad, hoe groter de eigen afdeling Onderzoek & Statistiek. Rotterdam beschikt zelfs over diverse onderzoeksafdelingen die binnenkort worden gebundeld onder de paraplu O&BI, wat staat voor Onderzoek en Business Intelligence. Plaatsvervangend hoofd van het huidige Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) van Rotterdam is René van Duin. Hij zegt: 'Onderzoek is een relatief goedkoop instrument om bij te dragen aan een effectieve besteding van het geld van de gemeente. Wij doen vooral onderzoek met betrekking tot gemeentespecifieke beleidsthema's. Niet alleen voor de ontwikkeling van beleid, maar ook voor het meten van de effecten.'

Maatwerk van het CBS

Het CBS heeft een eigen portal voor gemeenten en provincies, www.cbs.nl/decentraleoverheden. Daarmee maakt het regionale informatie beter toegankelijk en helpt het gebruikers hun weg te vinden in de vele gegevens en mogelijkheden die het CBS in huis heeft. Een van de mogelijkheden is het doen van maatwerkonderzoek. Het CBS beschikt over meer data dan er zijn te vinden in de tabellen van de online databank *StatLine*. Bij het Centrum voor Beleidsstatistiek kunnen met maatwerkonderzoek gegevens worden samengesteld die niet zonder meer beschikbaar zijn in reguliere statistieken. Daarbij kan worden gedacht aan statistieken over wijken en buurten of statistieken over specifieke groepen in de lokale samenleving. Ook kan het CBS door koppeling van meer bronnen thema-overstijgende vraagstukken beantwoorden.

Het COS gaat verder waar het CBS stopt. Rotterdam beschikt over statistische gegevens op het lage schaalniveau van subbuurten.

Business intelligence

Een nieuwe ontwikkeling is volgens Van Duin de opkomst van *business intelligence*. 'Gemeenten beschikken over talloze registratiesystemen op diverse beleidsgebieden, met grote hoeveelheden gegevens. Denk daarbij aan gegevens over de bevolking, verhuizingen, onderwijs, veiligheid, uitkeringen, subsidies en geografische gegevens. *Business intelligence* beoogt al die gegevens te ontsluiten en te verwerken tot een waardevol sturingsmiddel voor beleid.' Deventer beschikt al sinds het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw over een eigen onderzoeks- en statistiekbureau; ooit gestart als Sociografisch Bureau, inmiddels bekend als het team Kennis en Verkenning. Senior onderzoeker Jaap Barink: 'Een belangrijke reden dat wij onze eigen statistieken opstellen – naast die van het CBS – is het wijkgericht werken. De gebiedsindeling daarvoor wijkt af van de

CBS-wijkindeling. En wij kunnen actueler en gedetailleerder informatie leveren dan het CBS.'

Deventer werkt ook voor gemeenten in de regio en kan, doordat het beschikt over eigen onderzoekers, tegen een redelijke prijs maatwerk leveren. 'Een voordeel is dat wij het gebied en zijn geschiedenis goed kennen', zegt Barink. 'Dat moet ook wel, wil je de onderzoeksresultaten kunnen duiden.'

Staat van Deventer

Als mooi voorbeeld van de eigen aanpak noemt hij de Staat van Deventer, een kennisportaal waarin statistische en onderzoeksgegevens gekoppeld aan de programma's van de gemeentebegroting toegankelijk worden gepresenteerd (www.staatvandeventer.nl). 'Het komend jaar wordt dat dóórontwikkeld en gekoppeld aan de planning- en controlcyclus van de gemeente.'

De eenheid Onderzoek en Statistiek in Bergen op Zoom kan eveneens bogen op een lange geschiedenis van veertig jaar. Aanleiding was ooit de wettelijke verplichting om bestemmingsplannen voor de bouw van aantallen en soorten woningen, bedrijven en voorzieningen statistisch te onderbouwen.

'Uitsluitend gebruikmaken van het CBS was geen optie', zegt onderzoeker Frans de Leur. 'Dat was toen nog sterk gericht op de statistiekfunctie, nog niet op de onderzoeksfunctie.' Een gemeente kan volgens hem niet meer zonder een twejaarlijks onderzoek onder de bevolking over leefbaarheid en veiligheid. 'Vroeger een tijdrovende klus, maar nu kunnen we via internet vragenlijsten uitzetten.'

Ook De Leur noemt de kennis van de lokale samenleving als dé meerwaarde van een eigen bureau. 'Private bureaus, waarvan er veel op de markt zijn, ontberen die kennis. Daarnaast kunnen wij veel sneller inspelen op de vragen uit de organisatie. En onze eigen onderzoekers kunnen de beleidsmedewerkers goed adviseren over de betekenis van de uitkomsten. Mijn ervaring is dat dat erg wordt gewaardeerd.'

www.vsonet.nl